

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 17.12.2021
Kabul Tarihi / Date Accepted : 20.12.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 31.12.2021
e-ISSN : 2636-8838
DOI : 10.51576/yegah.1037954

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

CUMHURİYET'TEN HARF İNKILABINA MÛSİKÎ DERSİ PROGRAMLARI VE CEMİL TÜRKARMAN¹

GÜÇTEKİN, Nuri²

SOYSAL, Fikri³

ÖZ

Cemil Türkarman Cumhuriyet döneminin ilk mûsikî öğretmenlerinden biridir. Halil Bedîi Yönetken, Nurullah Şevket Taşkıran, Ahmet Adnan Saygun ve Ahmet Muhtar Ataman gibi dönemin parlak isimleriyle birlikte müzik öğretmenliği lisansı almak için girdiği sınavı kazanan kişilerden birisidir. Kendisi bestekâr, söz yazarı ve hatta ilk mektepler çocuk şarkıları ders kitabının yazarı olmasına rağmen hakkında çok az şey bilinmektedir. Cemil Türkarman'ın sicili

1. 2023 Vizyon Projesi kapsamında İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından desteklenmiştir. "İstanbul'un Tarihi Mektepleri Osmanlıca (eski Türkçe) Evrakının Arşivlenmesi ve Envanteri (1839-1928) adı altında yürütülen Ar-Ge projesinden çıkarılmış bir makaledir.

2. Doç. Dr. Nuri GÜÇTEKİN, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Polatlı Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, nuri.guctekin@hvb.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-6115-5979>

3. Prof. Dr. Nuh Fikri SOYSAL, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Müziği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, fikri.soysal@gop.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-3807-0154>

ve yaşamı arşiv kaynakları ışığında ilk kez ortaya çıkarılmaktadır. Bu çalışmanın diğer bir özelliği ise Cumhuriyet'ten Harf İnkılabına ilk/orta mektepler Mûsikî dersi için 1924 yılı müfredat programlarının bilimsel açıdan ilk kez inceleniyor olmasıdır. Özellikle ilk mektepler müfredatında; medeni milletlerin seviyesine çıkma adıyla batı kültürüyle donatılmış kendi yurttaşını yetiştirmek gayesiyle Türk Mûsikîsinin nasıl rafa kaldırıldığı, Fransız, Alman, Hollanda ve İskoç çocuk şarkılarıyla nasıl büyütüldüğü belgelere dayalı olarak ele alınacaktır. Bu sayede çağdaşlaşma adı altında ideolojik bir gözlük takıp Batılı olmayanlar tarafından Batı kültürünün nasıl cebren kendi halkına dayatıldığını, kendi ilmi müktesebatının nasıl görmezden gelindiğini göstermiş olacağımızı umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: 1924 İlk/Orta Mektepler Mûsikî Dersi Müfredat Programı, Çocuk Şarkıları, Cemil Türkarman, Mûsikî/Müzik Öğretmeni.

ONE OF THE FIRST MUSIC TEACHERS CEMIL TURKARMAN AND THE MUSIC EDUCATION CURRICULUM IN TURKEY 1924

ABSTRACT

Cemil Türkarman is one of the first music teachers of the Republican era. He is one of the people who won the exam to get a music teaching license, along with the bright names of the period such as Halil Bedi Yönetken, Nurullah Şevket Taşkiran, Ahmet Adnan Saygun and Ahmet Muhtar Ataman. Although he is a composer, lyricist, and even the author of the primary school children's songs textbook, we have little information about his identity and his life. The identity and life of Cemil Türkarman are revealed for the first time in the light of archival sources. Another feature of this study is that the curriculum of 1924 for the primary/secondary school Music course from the Republic to the Alphabet Revolution is examined scientifically for the first time. Especially in the primary school curriculum; How Turkish Music was banned and how it was raised with French, German, Dutch and Scottish children's songs in order to raise its own citizens equipped with western culture in the name of rising to the level of civilized nations will be discussed based on documents. In this way, we hope that we will show how the politicians put on ideological glasses

under the name of modernization, and how the Western culture is forcibly imposed on the non-Western people, and how their own scientific knowledge is ignored.

Keywords: Music Lesson Curriculum in 1924, Children's Songs, Cemil Türkarman, Music Education.

GİRİŞ

Devleti Âli Osmanî devrinde saray mensupları için Enderun, askeri müzik amaçlı Mehterhane sonra Musika-i Hümâyûn, halk için tekke ve zaviyeler daha sonra Tanzimat'tan sonra açılmaya başlanan müzik okulları müzik eğitiminin sürdürüldüğü kurumlar olarak öne çıkmaktadırlar (Toker & Özden, 2013). 21. yüzyılın ikinci çeyreğine girerken günümüz müzik okul modelleri Osmanlı Devleti devrinde Sultan Abdülmecid Han'ın 1839'da Tanzimat ilanından sonra kurulmuştur (Özden, 2014). Ancak müzik öğretmeni yetiştiren kurumun tesis edilmesi ancak 1 Eylül 1924 tarihini bulacaktır. Osmanlı Devleti döneminde her ne kadar Batı tarzında okullara geçildiyse de Türk müziği yasaklanmadan Batı müziği ile birlikte dengeli şekilde eğitim öğretimi sürdürülmüştür (Toker ve Özden, 2013:120). Cumhuriyet'in ilanına kadar da bu denge, hususi ve resmî mekteplerde farklılık göstermiş ise de aynen devam etmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasından hemen sonra, ulusal kimlik hedefinin özellikle sosyo-kültürel alanlarında hız kazandığı (Işıқтаş, 2016), muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak amacıyla her alanda yoğun çabalar sarf edildiği ancak müzik alanında bunu yaparken bilimsel temeller yerine ideolojik temel üzerine hareket edildiğinden yoğun eleştiriler ve tartışmalara konu olmuştur (Ayas, 2015; Işıқтаş, 2016; Öztürk, 2014). Bu ideolojik hareketin esas amacının "Batılı kültür değerleriyle biçimlenmiş yaşam tarzını ifade eden bir kimlik" oluşturmaktır. Dolayısıyla "kendi yurttaşını yaratmak" için girişilen bu eylem bir projedir (Paçacı, 1999:10-29). Bu durum doğal olarak kültürün müzik eğitimi adına her ne kadar bir gelişme gibi görünse de Türk müziğinin eğitim öğretimden çıkarılması, hatta ninnilerinin ve ilahilerinin yasaklanması sosyolojik açıdan bir kimlik sorununu da beraberinde getirmiştir. Buna dair Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim sisteminin esasları ve yol haritası, 3 Mart 1924'de kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla belirlenmiştir. Bu doğrultuda, tüm kademelerdeki mekteplerin tüm ders müfredat programları Cumhuriyet devrine uygun ve istenilen yapıya dönüşümünü sağlamak için 23 Nisan - 1 Mayıs 1924'te toplanan İkinci Heyet-i İlmiye

tarafından hazırlamıştır. 1340/1924 ders yılında Mûsikî dersine; ilk mekteplerin erkek ve kız haftalık ders dağılımında birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda ikişer, dördüncü ve beşinci sınıfta ise birer olmak üzere toplam sekiz saat ayrılmıştır. Müfredat programının ilkeleri ve tatbiki açıklanmıştır (İlk Tedrisat Dairesi, 1340/1924: 56-57). Lise birinci devre (Orta Mektepler) müfredat programında Mûsikî dersine ise birinci, ikinci ve üçüncü (altıncı, yedinci, sekizinci) senede birer saat olmak üzere haftalık üç ders olarak yer almıştır. Dersin müfredatı ve nasıl tatbiki edileceği belirtilmiştir (Maarif Vekâleti, 1340/1924: 49-51) (EK 1).

Lise ikinci devre müfredat programı (Lise) dördüncü, beşinci ve altıncı (dokuzuncu, onuncu ve on birinci) senede Mûsikî dersine yer verilmemiştir (Maarif Vekâleti, 1340/1924: 1-81). Örgün eğitimde müziğin kültürü taşımasındaki önemi dolayısıyla 1924-25 ders yılından itibaren tüm yurttaki özel ve resmi ilk ve orta kademedeki mekteplerde Garp mûsikîsi esaslarına dayanan zorunlu ders olarak okutulmaya başlanılmıştır.

1926 yılında “İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Bu maksadın layıkıyla husulünü temin için mevcut ilk tahsil programının tadiline lüzum görülmüştür” gerekçesiyle ilk mektepler müfredat programı değiştirilmiştir. Mûsikî dersinin haftada sekiz olan ders saati; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ikişer ve beşinci sınıfta bir olmak üzere dokuz çıkarılmış ve müfredat programı da yenilenmiştir (Maarif Vekâleti, 1926:1-134). Orta Mektep ve liselerin müfredat programlarına bazı değişiklik yapılırken Mûsikî dersi müfredatta aynı şekilde kalmıştır (Milli Talim ve Terbiye Dairesi, 1927:1-59). Cumhuriyet Dönemi’nde Müzik dersi lise müfredatına ilk kez 1952 yılında girebilmiştir.

Müzik öğretmeni yetiştirmek için 1 Eylül 1924 yılında Ankara’da Gazi Üniversitesi Müzik Eğitim Bölümü tesis edilmiş hemen akabinde 1 Kasım 1924 ilk öğrencilerini almıştır (Şentürk, 2001:136). Müessesenin iki ay içinde ivedilikle açılması örgün eğitimde Mûsikî dersinin zorunlu ders olması yanında Batı mûsikîsi esaslarına göre ders verecek muallim ihtiyacının bir an önce yetiştirilmesi zarureti olarak görülmektedir. Bu süreçte Cumhuriyet dönemi ilk mûsikî öğretmenlerinden biri olan Cemil Türkarman’ın yaşamı ve biyografisi örnek olarak verilerek alana katkı sunulması amaçlanmıştır. Sicilinde kendisinin telif ettiğini anladığımız, Uğur Türkmen tarafından Latinize

edilerek alana kazandırılan (Rasim, 2016) “İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları” eseri Cumhuriyet Dönemi’nde mûsikî dersi için basılmış ilk eserdir.

Cemil Türkarman

Cemil Türkarman (1901 - ?) 1317/1901’de İstanbul’da doğmuştur. Babasının adı Rasim’dir. İlk tahsilini Üsküdar Necm-i Terakki Mektebi ve Beyazıt Rüşdiyesi’nde ikmal etmiştir. Orta tahsiline İstanbul Ticaret Lisesi’nde başlamış ve sonra İstanbul Muallim Mektebi’ne kayıt ve devamla 1918-19 ders yılında mezun olmuştur. 1919 yılında evlenmiş ve Renan isminde bir oğlu olmuştur. Ailesi ve şahsına ait bir evi vardır. Fransızca bilmektedir (Sicil Defteri, No: 4506). Oğlu Renan’da

Fotoğraf 1. Cemil Türkarman, Kandilli Kız Lisesi Arşivi.

babasının izinden gitmiş ve 5 Ekim 1939’da Devlet Konservatuarı temsil, opera ve müzik bölümlerine talebe kabulü için Ankara ve İstanbul’da yapılan seçim sınavına girerek sınavı kazanan 48 kişi arasına girmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1939:7). Daha sonra Paris’te piyanist eğitimi alarak yurda dönmüştür (Çiçekoğlu, 1948:4). 1926 yılında açılan Orta Tedrisat Mûsikî Muallimliği imtihanını kazanarak ehliyetname almaya ve devlet okullarında kadrolu mûsikî muallimi olmaya hak kazanmıştır. Sınavı kazanan diğer dört kişi ise Halil Bedî Yönetken, Nurullah Şevket Taşkiran, Ahmet Adnan Saygun ve Ahmet Muhtar Ataman olmuştur (Uçan, 2009:7). Dönemin mûsikî alanında önemli isimlerinden biri olmasına rağmen, hayatına mûsikî/müzik öğretmeni olarak devam etmiştir. Şimdiye kadar bilinmese de 1926 İlk Mekteplerin Mûsikî dersi müfredat programına uygun çocuk şarkılarını tespit etmiş, bestelemiş ve ders kitabı olarak yazmıştır. Tüm bu bilgiler ışığında çalışmamız; Cemil Türkarman’ın yaşamı, mûsikî hayatı, telif ve tercüme ettiği eserlerin Cumhuriyet’ten Harf İnkılabına ilk mektepler Mûsikî dersi müfredat programına göre uygunluğu, besteleri, söz yazarlığı, hizmet cetveline (EK 2) yer verilmiştir. 03.10.1945 -18.12.1963 tarihleri arasında Kandilli Kız Lisesi’nde Mûsikî öğretmeni olarak 18 yıl 2 ay 15 gün görev yapmıştır. Ayrıca 3.500 kuruş ücretle Boğaziçi Lisesi ve 1.800 kuruş ücretle İstiklal Lisesi’nde Mûsikî öğretmeni olarak çalışmıştır. Öğretmenlik hizmet süresi 44 yıl 2 ay 6 gündür. Emekli Sicil No: 01-176-93’tür (Sicil Defteri, No: 4506).

Telif ve tercüme ettiği eserler

1. “*Mekteplerde Müzik*”, Osmanlıca olarak neşredilen esere, veri tabanı ve kataloglarda ulaşamamıştır.

2. Cemil Rasim, “*İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları*”, İstanbul, 1927. Osmanlıca Taş Baskı, Notalı, Sayfa sayısı: 40. Bu eser ilk kez Uğur Türkmen tarafından, “Cemil Rasim’in İlk Mekteplere Adlı Çocuk Şarkıları Kitabının Analizi” isimli makalesiyle tanıtılan bu eser (2014:133-151) yine Uğur Türkmen editörlüğünde tıpkıbasım olarak müzik literatürüne kazandırılmıştır (2016:1-108). Eserin orijinaline nadir eserler kataloğundan online ortamda ulaşılabilir (EK 3).

3. Cemil Türkarman, “*Okul Şarkıları*”, Bürhaneddin Yayinevi, İstanbul, 1941. Talat Öncü Özel Kütüphanesi ile Nadir Kitap arama sayfalarında kitabın künyesi ve 467 şarkı içerdiği ifade edilse de bu esere ulaşamamıştır.

Cemil Türkarman tarafından hazırlanan “*İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları*” isimli eser, ilk mektep mûsikî muallimleri için mûsikî dersi müfredat programına uygun olarak hazırlanmış Cumhuriyet Dönemi'nin çocuk şarkılarını içeren ilk mûsikî ders kitabıdır. Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti'nin 123 numaralı ve 15.07.1927 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. 1927-28 ders yılı Eylül ayından itibaren ilk mektepler mûsikî dersi öğretmen kitabı olarak basılarak, 1940'lı yıllara kadar ana kaynak olarak kullanılmıştır (EK 4).

Şarkılar müfredata uygun olarak her haftaya bir şarkı gelecek şekilde oluşturulmuştur. Eğitim süresi 40 haftadır. Şarkılar Mektebe Davet yani okulun açılışından itibaren başlanarak, mevsimler sırasıyla ele alınmış, oyun, oyuncak, meslekler, doğa, hayvanlar, bayrak, evren-gökyüzü, ninni, bebek ve mektepli kızlar gibi hayatın içinden seçilmiştir.

Kitapta toplam 38 çocuk şarkısı bulunmaktadır. 24 beste kendi bestesi olarak kaydedilirken diğer Almancadan on şarkı, Fransızcadan üç şarkı adapte alınmıştır. Otuz yedi numaralı eserin ezgisi Mozart'a aittir (Türkmen, 2014:143). İlâveten Cemil Türkarman “İlgaz Anadolu'nun Sen Yüce Bir Dağısın” şarkısının söz yazarıdır. Pek bilinmeyen diğer önemli bestesi ise 14 Ağustos 1942'de söylenen “Milli Oyunlar Festivali” şarkısıdır (Milli Kütüphane:1992).

Cumhuriyet Dönemi mekteplerinin ilk müfredat programı

Cumhuriyet Dönemi Müfredat Programları, 23 Nisan - 1 Mayıs 1924'te Ankara'da Telif ve Tercüme Dairesi'nde toplanan İkinci Heyet-i İlmiye tarafından oluşturulmuştur. Buna istinaden oluşturulan ders programları, Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti İlk Tedrisat Dairesi'nce hazırlanmış olup 1924'te İstanbul'da Matbaa-ı Âmire'de basılmıştır (İlk Tedrisat Dairesi, 1340/1924:1-97). Bu heyetin ana gayesi Türk Eğitim Sistemini, 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda öngörülen yapıya dönüştürmek ve tüm kademelerdeki okulların müfredat programlarını Cumhuriyet devrine uygun hale getirmektir. Buna istinaden 1340/1924 ders yılı erkek ve kız ilk mekteplerin haftalık ders dağılımında, bir, iki ve üçüncü sınıflarda iki saat, dört ve beşinci sınıflarda bir saat toplam sekiz saat müzik dersi ayrılmıştır (EK 5). Daha sonra Maarif Vekâletince hazırlanan yeni müfredat Milli Matbaa'da 1926 tarihinde basılmıştır (Maarif Vekâleti,1926:1-134). Bu yeni müfredata göre ilkokul ders içerikleri 1926 tarihinden itibaren dokuz saate çıkarılmıştır. Bir, iki, üç ve dördüncü sınıflarda ikişer saat beşinci sınıfta ise bir saat olmak üzere haftalık ders saati planlanmıştır (EK 6).

İlkokul bir, iki ve üçüncü sınıflarda işlenecek konular;

- Tek sesli şarkılar okunur.
- Çocukların seviyesine uygun eserler seçilir.
- Talebenin işitme kabiliyetleri geliştirilir.
- Sesleri terbiye edilir.
- Seslerin düzgün ve temiz olarak çıkması sağlanır.
- Seslerin burundan çıkarttırılmamasına dikkat edilir.
- Büyük atlamalı nota aralıkları bulunmamalıdır.
- Söylerken ritmik yapısına özen gösterilmelidir.

İlkokul dördüncü sınıfta işlenecek konular;

- Majör ve minör tonlar seçilir.
- İki sesli ve küçük aralıklı küçük hacimli şarkılar söylenir.
- Nota kıraatına yönelik eğitim verilir.
- Çizgiler ve aralıklar öğretilir.
- Çizgide ki nota adları öğretilir.
- Aralıktaki nota adları öğretilir.
- Nota değerleri öğretilir.
- Tam nota, yarım nota ve bir dörtlük notalar öğretilir.
- Tam, yarım ve bir dörtlük sus işaretleri öğretilir.
- Bu nota değerlerinin vuruşları öğretilir.

İlkokul beşinci sınıfta işlenecek konular;

- Geniş aralıklı iki sesli şarkılara söylenir.
- Porte dışında aşağı doğru sol notasına kadar ek çizgiler öğretilir.
- Porte dışında yukarı doğru re notasına kadar ek çizgiler öğretilir.
- Sekizlik ve on altılık nota değerleri öğretilir.
- Sekizlik ve on altılık sus işaretleri öğretilir.
- Sekizlik ve on altılık nota değerleri ve sus işaretleri tatbik edilir.

Ortaokul birinci sınıfta işlenecek konular;

Bu sınıfta, solfej, porte, çizgi ve aralıktaki notalar, ek çizgilerde notalar, sol anahtarı, fa anahtarı, diskanto anahtarı, alto anahtarı, tenor anahtarı, nüans işaretleri, anarmonik ses, diyezli kromatik,

bemollü kromatik sesler, tam nota, yarım nota, bir dördlük nota, sekizlik nota, on altılık nota, otuz ikilik nota, tiriyele (üçleme), senkop, uygulamalı birinci, ikinci ve üçüncü aralıktaki sesler üzerinde talebeğe egzersizler yaptırma ve iki sesli şarkılar söylettirmek konularına yer verilmiştir.

Ortaokul ikinci sınıfta işlenecek konular;

Bu sınıfta, müziğin tarifi, çeşitleri, teori ve uygulaması, sanatsal değeri, akustik, müzik teorisi ile akustik farkları, usulün tarif ve izahı, usul ile ritmin farkı, sakil ve hafif usulleri, usullerin çeşitleri, basit usuller, bileşik usuller, bunların birbiriyle ilişkileri ve ritmik modülasyon ve bunların uygulanması, aralıkların tarifi, taksimatı, aralığın büyültülmesi ve küçültülmesi, aralığın çevrilmesi, tam ses, yarım ses, anarmonik aralık, uyumlu aralıklar, uyumsuz aralıklar, majör ve minör diziler, bu dizilerin aralıkları, majör ve minör dizilerin oluşumu, birinci derecede birbirine yakın olan tonlar, ikinci derecede birbirine yakın olan tonlar. İcrada dördüncü ve beşinci aralık üzerinde egzersiz yapmaya ve iki sesli şarkılara devam olunacaktır.

Ortaokul üçüncü sınıfta işlenecek konular;

Üçüncü sınıflarda, geniş, genişçe, ağır, ağırca, mutedil, yürük, süratli, nazikâne, muhteşem, canlı gibi dinamikler ve nüanslar, süratlendirerek, ağırlaştırarak, gecikerek çarpma, süsleme notaları, tril, armoni tarifi ve izahı, taksimatı, üç sesli akorlar, dört sesli akorlar, akorların çevrimleri, akorların birbirleriyle ilişkisi, uyumlu akorlar, uyumsuz akorlar, tam karar, yarım karar, eksik karar, modülasyon, akor sesleri, komşu sesler, icrada altıncı, yedinci ve sekizinci aralıklara ait egzersiz, çok sesli şarkılara devam edilecektir.

İlk mekteplerde okutulan Mûsikî dersinin hedefleri şunlardır:

- Yaş ve yetenek seviyelerine uygun şarkılar söylemek için işitme ve ses eğitimi geliştirmek,
- Müzik ve sanat zevki oluşturmak,
- Başlangıç nota bilgisi öğretmek seviyelerine uygun şarkıları notalarıyla birlikte okuma becerisi kazandırmak,

Müzik öğretiminde şunlara dikkat edilmelidir;

1. Müzik eğitiminde her şeyden önce önemli olan şey işitmedir. Bunun yanında notaları doğru şekilde hissedip beğeni oluşturabilecek duruma getirmektir. İşitme eğitimi tamamlanmamışsa hançerede yeteri kadar iyi çalışamaz. Yeteri kadar anlaşılmayan bir bilgi iyi anlatılamayacağı gibi, kulağın tam olarak ince nüans farklarını ayıramayacağı notalar hançerede istenilen nitelikte ortaya koyamaz.
2. İşitme eğitimi ile birlikte ses eğitiminin de yavaş yavaş verilmesi gerekir.
3. Okullarda öğrencilerin işitme ve seslerinin eğitilmesi için çocuk şarkıları öğretilir. Okul şarkılarının seçilmesinde şunlara dikkat edilir.
 - Batı müziği esaslarına uyan majör ve minör tonlarda yapılmış olmalıdır.
 - Eserler çocuk sesinin sınırlarını aşmayacaktır.
 - Sözler ile beste arasında tam bir uyum olmalıdır.
 - Özellikle küçük sınıflarda söylenecek eserler söylemesi zor aralıklar bulundurmamalıdır.
 - Sözler öğrencilerin anlayabilecekleri konular dahilinde ve güzel bir Türkçe ile yazılmalıdır. Özellikle çocukluk hayat ve duygularına uygun eserler seçilmelidir.
 - Eserlerin makamı, vezni ve konusu çeşitlilik arzetmelidir.
 - Sözler mevsimlerle ve ilgili mevsime özgü yapılan işlerle alakalı olmalıdır. Örneğin Kar şarkısı kış mevsiminde, Orakçı şarkısı yaz mevsiminde öğretilmelidir.
4. Öğrenciler şarkı söylerken bağırma çok meyillidirler. Buna kesinlikle izin verilmemeli ve bağırmanın müzik olmadığını usulünce öğretmek gerekmektedir. Şarkı söylerken özellikle seslerin usulüne uygun şekilde çıkarılmasına özen gösterilmelidir.
5. Bir eseri öğretmek için öncelikle eserin sözlerinin öğrenciye anlatılması gereklidir.

6. Okullarda ilahi öğretmek yasaktır. Yürüyüş marşlarında da söz ve bestesi öğrencilerin seviyesine uygun gelenlerin seçilmesi gerekir.
7. Sırf kız öğrencilerden oluşan sınıflarda marşlar yerine kızlara özgü eserlerin icra edilmesi uygundur. Batı usulüyle bestelenmiş ve gerçek bir müzik kıymeti olan ninniler öğretilir. Evlerde icra edilen sıradan ninniler öğretilmeyecektir.
8. Eserlerin arasında notalarla nakarat kısmı okutulmayacaktır.
9. Küçük sınıflarda öğrenciye halkalar halinde müzikli oyunlar (rondlar) öğretilir.
10. Müzik öğretmeni bir şarkıyı tüm sınıfa öğretir. Ancak kırk dakika şarkı söylemek öğrencileri yoracağından, öğretmen sınıfı gruplara bölerek talebelerin bir kısmı söylerken diğer kısmının dinlenmesine olanak sunmuş olur. Sesi güzel olanlara solo şarkı söyletebilir.
11. Öğretmen bir çalgı aleti icra edebiliyorsa o eseri önce baştan sona çalmalıdır. Ancak eser öğretildikten sonra çalgı ile eşlik etmemelidir. Yalnızca diyapozan vasıtasıyla ton vermeli gereklidir.
12. Eserleri öğretirken talebeler oturabilirler ancak öğrenildikten sonra ayakta bulunmaları tavsiye edilmektedir.

İlkokullarda dördüncü sınıf dahil iki saat ve beşinci sınıf bir saat ders işlenmektedir. Ders içeriğinde yukarıda anlatılan şartlarda kolay eserler öğretilir. Bu sınıflarda nazari bilgiler yer almaz. Ancak dördüncü sınıfta şarkı söylemeye ek olarak nota eğitimine başlanır. Alfabe eğitiminde her harfin üzerinde tek tek durulduğu gibi nota eğitiminde de her notanın üzerinde yeteri kadar durulup yavaş yavaş eğitim verilmelidir. Bu yıl ders içeriğinde portenin altında bulunan birinci ek çizgide bulunan do notasının hemen altında ki si notasından başlayıp üçüncü aralık do (C5) notasına kadar dokuz nota öğretilir. Porte ve sol anahtar öğretildikten sonra notaların isimleri ve sesleri öğretilir. Bolca egzersiz yaptırılır. Ritmin nasıl vurulacağı öğretilir. Dokuz notanın isimleri ve sesleri öğretilinceye kadar yalnız bir dörtlük nota değeri işlenir. Daha sonra ¾ lük ritim işlenirken yarım, tam ve dörtlük notalarla aynı değer karşılığına denk gelen sus işaretleri de çalışılır. Öğrenciler solfej okumada yeterince beceri kazandıktan sonra bu notalarla yazılmış kolay eserleri seslendirebilir. Beşinci sınıfta bir yandan şifahen şarkı söylerken diğer

yandan dikkat çekici cazibeye sahip iki sesli eserlerin okunması önerilmektedir. Ayrıca nota eğitimi de sürdürülmelidir. Dördüncü sınıfta öğretilen dokuz notaya üç nota daha ilave edilerek beşinci çizgi fa (F5) notasına kadar genişletilmelidir. Daha sonra sekizlik nota ve ilgili sus işareti dahilinde egzersizler yaptırılmalıdır. Daha sonra üç ve dört zamanlı usuller, uzatma noktası, bağ işaretleri, tekrar işaretleri anlatılıp öğretilir. Bir oktavlık egzersizler söylenmeye devam olunur (Maarif Vekâleti, 1926:111-114). Bu programlar 1924 ders yılından itibaren tüm yurttaki ilkokullarda uygulanmaya başlanılmıştır. Lise Birinci Devre (Ortaokul) Müfredat Programı, Matbaa-ı Âmire, İstanbul, 1340/1924. s: 49-51. Mûsikî dersinin orta kademe ilk müfredat programı olması ve neredeyse 1936 yılına kadar aynı şekilde devam etmesi dolayısıyla transkript edilerek verilmiştir.

YÖNTEM

Tarihsel metod ile kaynaklar incelenmiş ve kavramsal yapı oluşturulmuştur. Bu çalışma, 2023 Vizyon Projesi kapsamında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün himayelerinde "İstanbul'un Tarihi Mektepleri Osmanlıca (eski Türkçe) Evrakının Arşivlenmesi ve Envanteri (1839-1928) Ar-Ge projesi kapsamında yapılmıştır. Cumhuriyet dönemi ilk müzik öğretmenlerinden olmasına rağmen şimdiye kadar hakkında çok az şey bilinmesinden dolayı Cemil Türkarman'a ait sicil kaydına ve buna istinaden biyografisine yer verilmiştir. Bu nedenle Cumhuriyet'ten Harf İnkılabına kadar ilk/orta mektepler Mûsikî dersi müfredat programları ilk kez bilimsel incelemesi yapılarak literatüre kazandırılmıştır. Bu müfredat programın bir kısmı daha önce bir web sitesinde Latinize edildiği ayrıca tespit edilmiş (Güngördü, 2014), ancak bilimsel değerlendirmesinin yapılmadığı görülmüştür.

TARTIŞMA

Ziya Gökalp Türk müziğinin Bizans Ortodoks kilisesine ait olduğunu, gerçek Türk müziğinin halk müziği olduğunu bildirmekte bununla birlikte Batı müziğini de (uygarlığını) tereddütsüz aynen kabulünü önermektedir (Gökalp, 1968). Ancak müellif kendi önermelerinde dahi bir paradoks içine düştüğünü bile idrak edememektedir. Zira Türk müziğine Bizans Ortodoks kilise müziği demek ancak Batı müziğinin Katolik kilise müziği olduğundan ya habersizdir ya da kast ile

hareket etmektedir. Kaldı ki Türk müziğinin Bizans kilise müziği olduğunu iddia etmek olsa olsa cehalet ile açıklanabilir. Walter Feldman da bizimle aynı fikirdedir (Feldman, 1990). Bir diğer açıdan Henry George Farmer 1925 yılında yazdığı bir kitabında sekizinci yüzyıldan itibaren Avrupalıların İslam medeniyeti müzik kültürüyle temasının başladığını, önceleri aşık ve ozanlar vasıtasıyla taşınan çalgı aletleri ile sonraları ise siyasi ve entelektüel temasın gerçekleştiği bildirilmektedir. İslam medeniyetinin bu dönemde üstünlüğünün net bir şekilde kabul edildiğini, çalgıların perdelerinin Avrupa’da kullanılmakta olan Pisagor hesaplamalarından daha doğru hesaplandığını, bugünkü Batı notası olan mensural notasyonunun dahi o dönem İslam medeniyetinden öğrenilen bilgiler ile geliştirildiğini ve daha birçok örnek üzerinden açıklamaktadır (Farmer, 1925). Yine müellif İslam medeniyetinden öğrenilenlerin Latinceye çevrilerek bütün Avrupa’ya yayıldığını bu sayede ilimlerde ilerleme kaydedildiğini bildirmektedir. Cumhuriyet döneminde medeni milletler seviyesine çıkmak için önce ninniler ve ilahiler ilk müzik eğitimi müfredatında yasaklanıyordu. Sonra üniversite seviyesinde okullarda onu takiben radyolarda Türk müziği yasaklanacaktır. Malum olduğu üzere tekrar Türk müziği okulunun kurulması 1976 yılını bulacaktır. Kaldı ki oda yine Batı ekseninde kurulmuştur. Hala müzik okullarımızda Türk müziği usullerinde bestekarlık bölümlerimiz yoktur. Milli Eğitim Bakanlığı müzik eğitimi ders kitaplarında sadeleştirme adı altında “boncuklu gelin” ifadesi dansöze (Akçalı vd., 2019), türkülerin orijinalinde yer alan uşşak perdesinin de piyanoda çalma gerekçesiyle buselik perdesine dönüştürülerek tahrip edildiği görülmektedir (Baştürk vd., 2019). 2021 baskılarında da tahribatların sürdüğü görülmüştür. Benzer tahribatların üniversitelerde görev yapan akademisyenlerce de bilimsel yayınlarda meşrulaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Örneğin uşşak perdesinin buselik perdesine dönüştürülmesini müzik eğitimi açısından toleranslı perde olarak nitelendirmektedirler (Umuzdaş, 2013). Bu kadar çelişki ve tutarsızlığın içinde bilimden söz etmenin imkânı bulunamamıştır. Toplum kendi doğal ortamında müziğini değiştirebilir ancak politikacılar toplumun müziğini değiştiremez. Buna en güzel örnek Türk müziği inkilabıdır. Ninnileri, ilahileri, çocuk şarkıları, çalgıları, eğitimi, halkın eğlence ortamlarında ve radyolarda müzik icrası yasaklanmasına rağmen toplum kendine ait olanı, kimliğini muhafaza etmeye çalışmıştır.

SONUÇ

Cemil Türkarman'ın 1926 yılında açılan Orta Tedrisat Mûsikî Muallimliği imtihanını kazanarak ehliyetname almaya ve devlet okullarında kadrolu mûsikî muallimi olmaya Halil Bedî Yönetken, Nurullah Şevket Taşkiran, Ahmet Adnan Saygun ve Ahmet Muhtar Ataman ile birlikte hak kazanan beş kişiden biri olmuştur. Çeşitli okullarda toplamda 44 yıl 2 ay 6 gün öğretmenli yapmıştır. Cemil Rasim adıyla neşredilen “*İlk Mekteblere Çocuk Şarkıları*” isimli kitabın müellifi aslında Cemil Türkarman'dır. Rasim babasının adıdır. Bu kitap müfredat programına uygunluğu ve Cumhuriyet Dönemi'nin çocuk şarkılarını ihtiva eden ilk mûsikî ders kitabı olma özelliği açısından önem taşımaktadır. Eserde 38 çocuk şarkısının 24'ünü kendi bestesi olarak verilmiştir. Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti'nin 123 numaralı ve 15.07.1927 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve tüm yurttan 1940'lı yıllara kadar ana kaynak olarak kullanılmıştır.

İlk müzik dersi müfredatının Batı müziği esasına göre oluşturulduğu, ninnilerin ve ilahilerin yasaklandığı, ilkokul bir, iki ve üçte majör ve minör tonlarda tek sesli çocuk şarkılarının öğretildiği, dördüncü sınıftan itibaren nota eğitimi verildiği ve iki sesli şarkıların öğretilmesine başlandığı görülmektedir. Nota eğitimi önce beş çizgi ve dört aralıkta bulunan notalar daha sonra aşağı doğru sol'e (G3) kadar sonra yukarı doğru re'ye (D6) kadar öğretildiği anlaşılmaktadır. Ortaokulda ise bir müzik okulu kalitesinde müfredat oluşturulduğu görülmektedir.

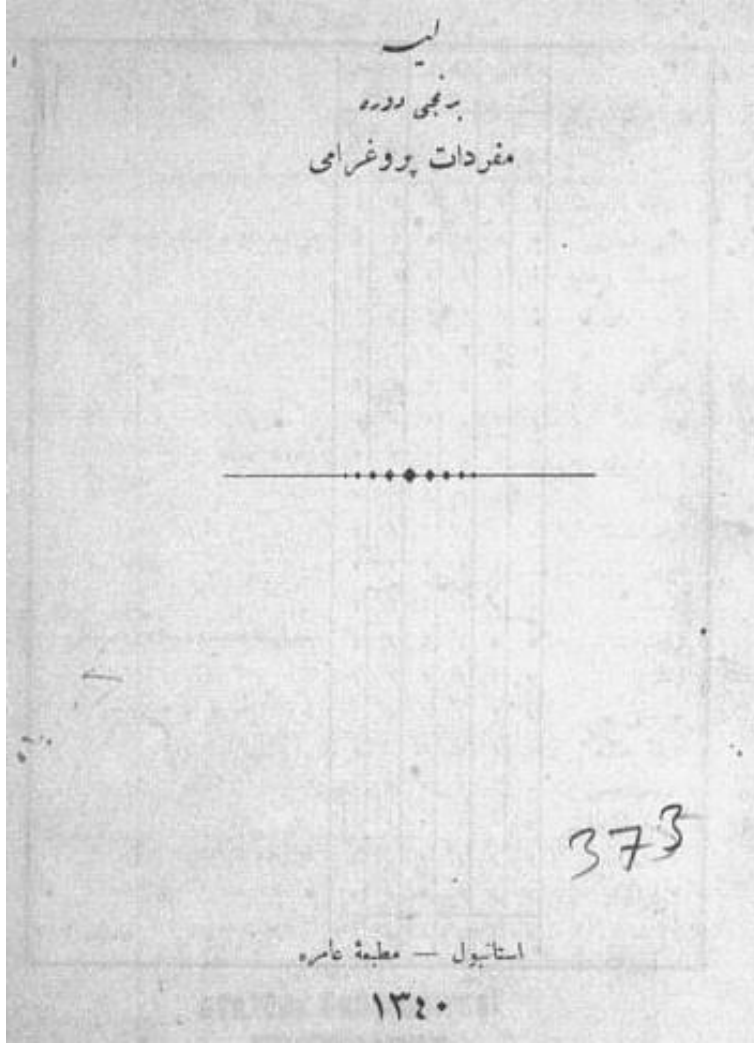
Türk müziğinin muasır medeniyetler seviyesine çıkması için öncelikle kendi kimliğini muhafaza etmesi gerekmektedir. Zira Türk müziği dünyanın en önemli müzik kültürlerinden biridir. Bilimsel açıdan elbet kendini geliştirmeye devam etmelidir. Bütün tarihi dökümanları ivedilikle çevrilerek araştırmacıların kolayca istifade edebileceği şekilde kütüphanelerde indekslenmelidir. Dünya ilmi müzik müktesebatı da derhal Türkçe'ye tercüme edilerek araştırmacıların kolayca ulaşabilecekleri şekilde kütüphanelerimizde sunulmalıdır. Muasır medeniyetler seviyesine çıkmak isteniyorsa yasaklama yerine bilim ile bu soruların cevabını aramak gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

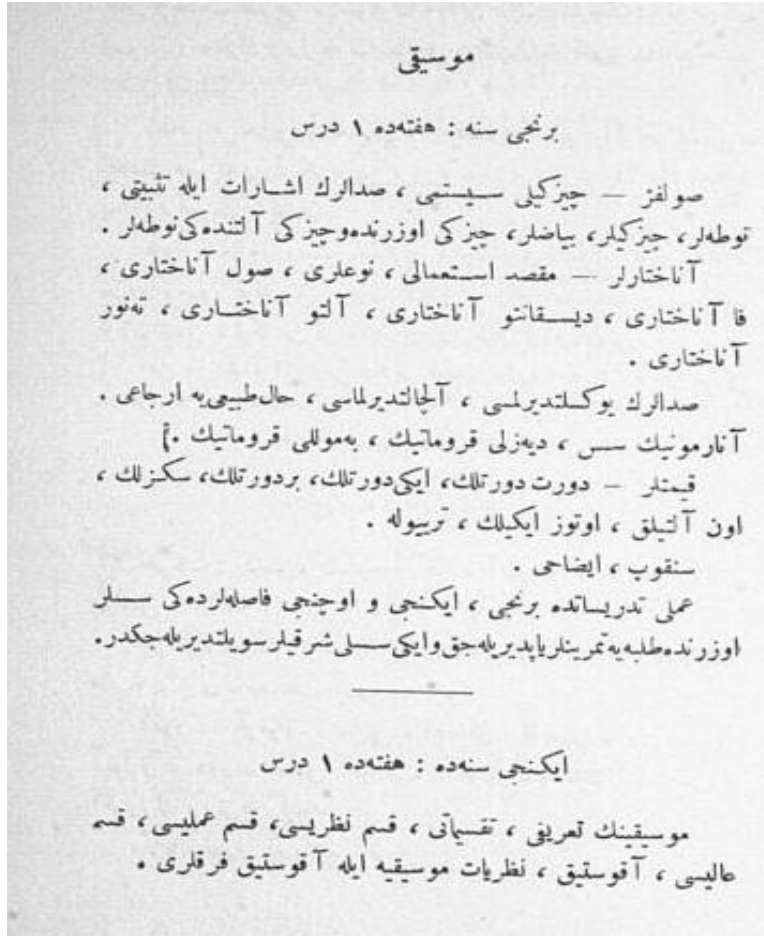
- Akçalı, E. V., Topal, D., Yamaner, B., & Çakar, Ö. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı 6* (Devlet Kitapları). MEB.
- Ayas, O. G. (2015). *Müzik Sosyolojisi Sorunlar-Yaklaşımlar-Tartışmalar*. Doğu Kitabevi.
<http://www.dr.com.tr/Kitap/Muzik-Sosyolojisi/Gunes-Ayas/Arastirma-Tarih/Sosyoloji/urunno=0000000678168>
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M. A., Öztürk, Ö. M., & Tezcan, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı 8* (Devlet Kitapları). MEB.
- Farmer, H. G. (1925). *The Arabian Influence on Musical Theory*. Harold Reeves.
- Feldman, W. (1990). Cultural Authority and Authenticity in the Turkish Repertoire. *University of Texas Press*, 22(1). <http://www.jstor.com/stable/834291>
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün Esasları* (Ekin Basımevi). Varlık Yayınları.
- Güngördü, A. (2014). *İran Edebiyatı / Eski Dönem Türk Edebiyatı: İlk Mektepler Müfredat Programı*. <https://iranedebyatinadair.blogspot.com/2014/05/ilk-mektepler-mufredat-program.html>
- Işıқтаş, B. (2016). “Mûsikî İnkilâbı”nı Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Kültürel ve Siyasi Mirası Olarak Yorumlamak. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 4(1), 1111-1126.
<https://doi.org/10.12975/rastmd.2016.04.01.00068>
- Özden, E. (2014). *OSMANLI MAÂRİFİ'NDE MÛSİKÎ -I-*. 19.
- Öztürk, O. M. (2014). Kuruluşunun 90. Yılında Musiki Muallim Mektebi: Cumhuriyetin Müzik Serüveni 90. Yıl Kongresi 5-8 Kasım 2014 AKÜ. *İdeolojik ve Siyasal Bir Proje Olarak musiki Muallim Mektebi*.
- Rasim, C. (2016). *İLK MEKTEBLERE ÇOCUK ŞARKILARI* (U. Türkmen, A. Günhan, Ç. Baloğlu, & B. Güyer, Ed.; MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri). KÜTAHYA BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI 2016-3.
- Toker, H., & Özden, E. (2013). Osmanlı Devletinde Müzik Eğitimi Veren Önemli Kurumlar. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(2), 107-128.
<https://doi.org/10.12975/rastmd.2013.01.02.00018>
- Umuzdaş, M. S. (2013). *Pegem Akademi Özgün Makamsal Parçalar*. Pegem.
- Çiçekoğlu, F. (1948), “Karl Berger”. Akşam.

- Uçan, A. (2009), “Osman Zeki Üngör ve Cumhuriyet Müzik Eğitimi”. MÜZED, Sayı: 19.
- Paçacı, G. (1999), “Cumhuriyet’in Sesli Serüveni”, Cumhuriyet’in Sesleri, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Rasim, C. (1927), İlk Mekteblere Çocuk Şarkıları. İstanbul: Talim ve Terbiye Heyeti’nin 123 Numaralı Yayını.
- Rasim, C. (2016), İlk Mekteblere Çocuk Şarkıları. Editör: Türkmen, U. Hazırlayanlar: Günhan A., Türkmen, U., Baloğlu Ç., Güyer B. Kütahya: Kütahya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Toker, H. ve Özden E. (2013), “Osmanlı Devleti’nde Müzik Eğitimi Veren Önemli Kurumlar”. Rast Müzikoloji Dergisi, Cilt: I, Sayı: 2.
- Türkmen, U. (2014), “Cemil Rasim’in İlk Mekteplere Adlı Çocuk Şarkıları Kitabının Analizi”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 1.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti İlk Tedrisat Dairesi, (1340/1924). İlk Mekteplerin Müfredat Programı. İstanbul: Matbaa-ı Âmire.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, (1340/1924). Lise Birinci Devre Müfredat Programı. İstanbul: Matbaa-ı Âmire.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, (1340/1924), Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı. İstanbul: Matbaa-ı Âmire.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, (1926). İlk Mekteplerin Müfredat Programı. Milli Matbaa.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Milli Talim ve Terbiye Dairesi, (1927). 1340 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl. İstanbul: Devlet Matbaası.
- <https://egazete.cumhuriyet.com.tr> > katalog > 1939/10. Erişim tarihi: (2021, Eylül 1).
- Personel Sicil Defteri, No: 4506
- Milli Kütüphane, 1992, Taş Plak 251.

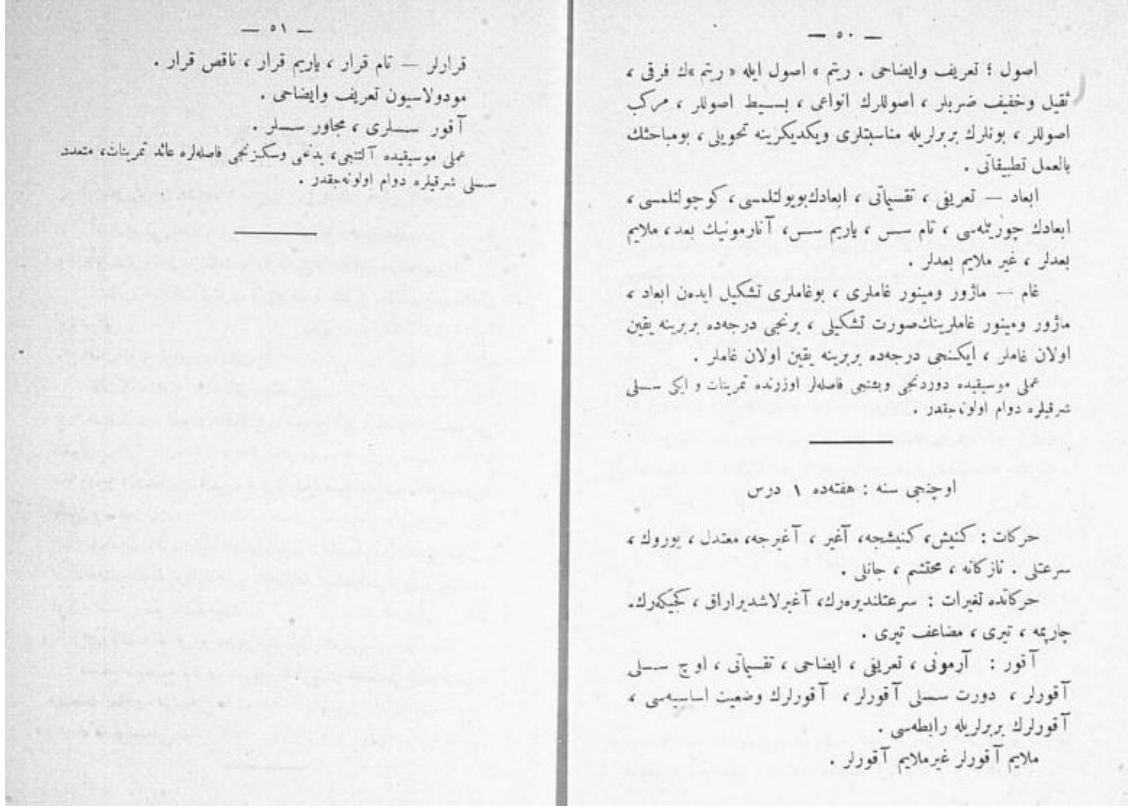
EK 1

EK1. 1. Lise Birinci Devre Müfredat Programı kapağı, İstanbul-Matbaa-ı Âmire, 1340/1924.

EK1. 2. Lise Birinci Devre Müfredat Programı, s.49.

EK1. 3. Lise Birinci Devre Müfredat Programı, s.50-51.

EK 1.4 Lise Birinci Devre Müfredat Programı, Matbaa-ı Âmire, İstanbul, 1340/1924. s: 49-51.

Mûsikî dersinin orta kademe ilk müfredat programı olması ve neredeyse 1936 yılına kadar aynı şekilde devam etmesi dolayısıyla transkript edilerek verilmiştir.

Mûsikî (Programı)

Birinci sene: Haftada 1 Ders

Solfej - Çizgili sistemi, sedaların işaret ile tesbiti, notalar, çizgiler, beyazlar, çizgi üzerinde ve çizgi altındaki notalar.

Anahtarlar - Maksud-ı istimali, neveleri, sol anahtarı, fa anahtarı, diskanto anahtarı, alto anahtarı, tenor anahtarı.

Sedaların yükselttirilmesi, alçalttırılması, hal-i tabiiye ircâi.

Anarmonik ses, diyezli kromatik, bemollü kromatik.

Kıymetler: Dört dörtlük, iki dörtlük, bir dörtlük, sekizlik, on altılık, otuz ikilik, tiriyoala.

Senkop, izahı. Amelî tedrisatta birinci, ikinci ve üçüncü fasılalardaki sesler üzerinde talebeye temrinler yaptırılacak ve iki sesli şarkılar söylettirilecektir.

İkinci sene: Haftada 1 Ders

Musikinin tarifi, taksimatı, kısm-ı nazarisi, kısm-ı amelîsi, kısmı âlisi, akustik, nazariyat-ı mûsikîye ile akustik farkları. Usul; tarif ve izahı. “Ritim” usul ile “ritm”in farkı, sakil ve hafif darbler, usullerin envâ‘ı, basit usuller, mürekkep usuller, bunların birbiriyle münasebetleri ve yekdiğerine tahvili, bu mebahisin bi’l-amel tatbikatı. Ebad - Tarifi, taksimatı, ebadın büyüülmesi, küçültülmesi, ebadın çevrilmesi, tam ses, yarım ses, anarmonik bu‘d, mülayim bu‘dlar, gayr-i mülayim bu‘dlar. Gam - Majör ve minör gamları, bu gamları teşkil eden ebad, majör ve minör gamların suret-i teşkili, birinci derecede birbirine yakın olan gamlar, ikinci derecede birbirine yakın olan gamlar. Amelî mûsikîde dördüncü ve beşinci fasılalar üzerinde temrinat ve iki sesli şarkılara devam olunacaktır.

Üçüncü sene: Haftada 1 Ders

Harekât: Geniş, genişçe, ağır, ağırca, mutedil, yürük, süratli, nazikâne, muhteşem, canlı.

Harekâta tagayyürat: Süratlendirerek, ağırlaştırarak, gecikerek çarpma, tîri, muzâaf tîri.

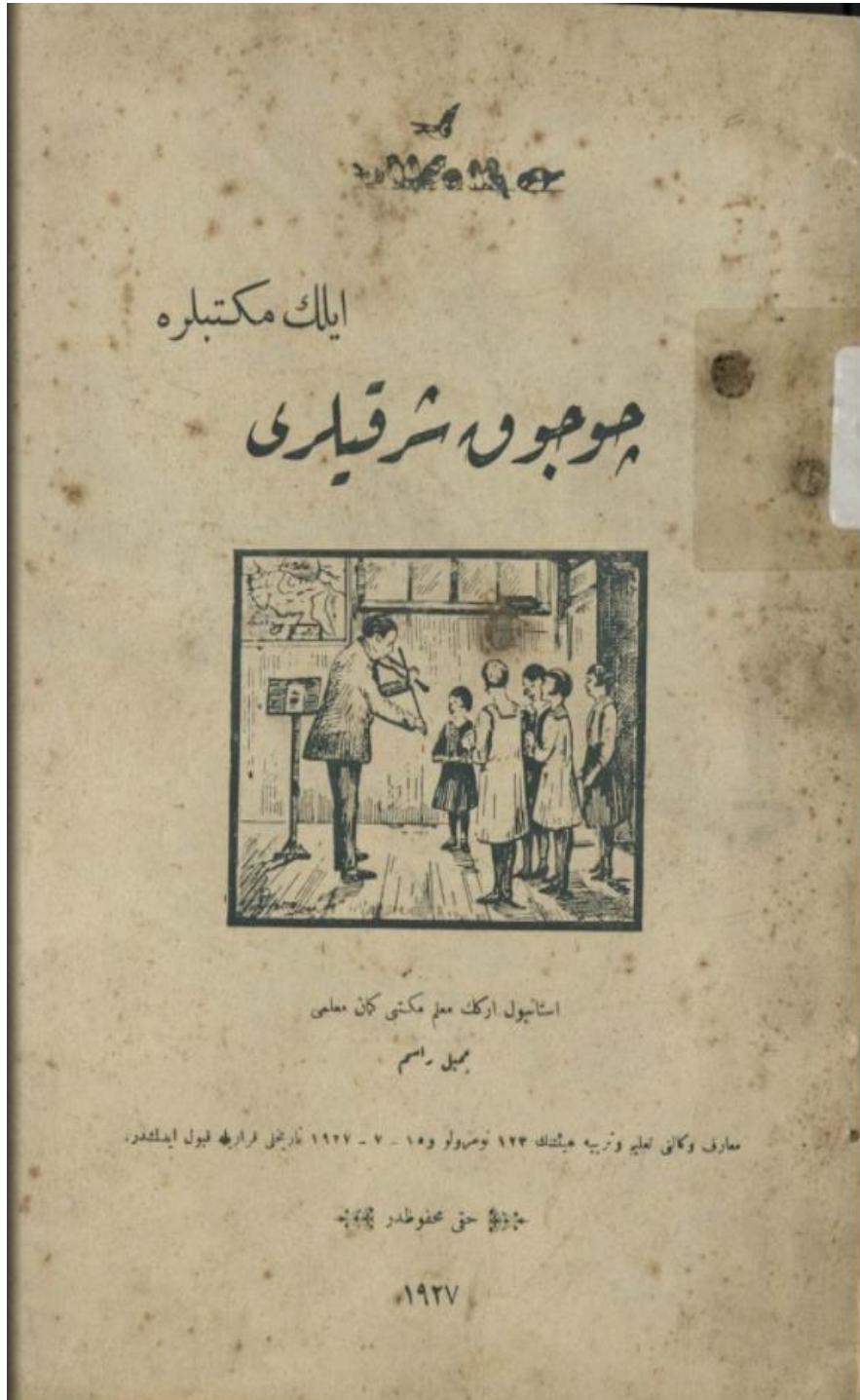
Akor: Armoni, tarifi, izahı, taksimatı, üç sesli akorlar, dört sesli akorlar, akorların vaziyet-i esasiyesi, akorların birbirleriyle rabitası. Mülayim akorlar gayr-i mülayim akorlar. Kararlar: Tam karar, yarım karar, nakıs karar. Modülasyon tarif ve izahı. Akor sesleri, mücavir sesler. Amelî mûsikîde altıncı, yedinci ve sekizinci fasılalara ait temrinat, müteaddit sesli şarkılara devam olunacaktır.

EK 2

SN	Çalıştığı Mektepler ve Vazifesi	Aldığı Maaş Aylık Kuruş	Göreve Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Açıklamalar
1	Selim-i Salis Mektebi Mûsikî Muallim Muavini	150	12.10.1919-15.12.1920	Asil gelmesi
2	Sokullu Mektebi Mûsikî Muallimi	150	29.10.1919-31.12.1919	Asaleten
3	Bebek Darüleytamı Mûsikî Muallim	500	03.11.1919-01.11.1920	Lağvından
4	Sokullu Mektebi Mûsikî Muallimi	300	01.01.1920-15.10.1923	Teşkilat
5	Köprülü Fazıl Paşa Mektebi Mûsikî Muallimi	300	30.01.1920-04.12.1920	Naklen
6	Selim-i Salis Mektebi Mûsikî Muallimi	300	16.12.1920-15.10.1923	Teşkilat
7	Altunizade Mektebi Mûsikî Muallimi	300	04.02.1920-30.09.1921	Lağvından
8	Barbaros Mektebi Mûsikî Muallimi	300	10.10.1921-15.10.1923	Teşkilat
9/1	Osmangazi, Selim-i Salis, Erenköy, Hamid-i	1.000	16.10.1923-30.09.1924	Teşkilat
9/2	Evvel Mektepleri Mûsikî Muallimi	1.000	01.10.1924-11.10.1924	Askerlik
10/1	Osmangazi Mektebi Mûsikî Muallimi	333	12.10.1924-31.05.1925	Terhis
10/2		1.000	01.06.1925	-
11/1	İstanbul Erkek Muallim Mektebi Keman	1.200	07.10.1925-31.09.1926	Zam
11/2	Muallimi	1.700	01.10.1926-03.08.1929	Zam
12/1	Galatasaray İlk Kısım İlave	862,5	20.01.1927-12.02.1927	Asil gelmesi
12/2		1.725	12.02.1927-01.10.1927	-
11/3	İstanbul Erkek Muallim Mektebi Keman	2.000	01.09.1929-31.08.1933	Zam
11/4	Muallimi	2.200	01.09.1933-01.09.1933	Nakil
13/1		2.200	01.09.1933-25.08.1936	Zam
13/2	Erkek Lisesi Mûsikî Muallimi	2.500	25.08.1936-30.08.1939	Zam
13/3		3.000	30.08.1939-01.02.1943	Nakil
14/1	Zeyrek Ortaokulu Müzik Öğretmeni	3.000	02.02.1943-31.08.1943	Terfi
14/2		3.500	01.09.1943-01.10.1945	Nakil
15/1		3.500	03.10.1945-21.08.1946	Zam
15/2		4.000	22.08.1946-22.08.1949	Zam
15/3		5.000	22.08.1949-22.08.1952	Terfi
15/4	Kandilli Kız Lisesi	6.000	22.08.1952-27.03.1954	Terfi
15/5	Mûsikî Öğretmeni	8.000	27.03.1954-31.03.1955	Terfi
15/6		9.000	31.03.1955-06.05.1957	Terfi
15/7		80/100	06.05.1957-06.05.1960	Terfi
15/8		90/125	06.05.1960-06.05.1963	Terfi
15/9		120/150	06.05.1963-18.12.1963	Malulen emekliye ayrılmıştır.

EK2. 1. Cemil Türkarman'ın Hizmet Cetveli.

EK 3

EK3. 1. Cemil Rasim, "İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları" kitap kapağı, İstanbul, 1927.

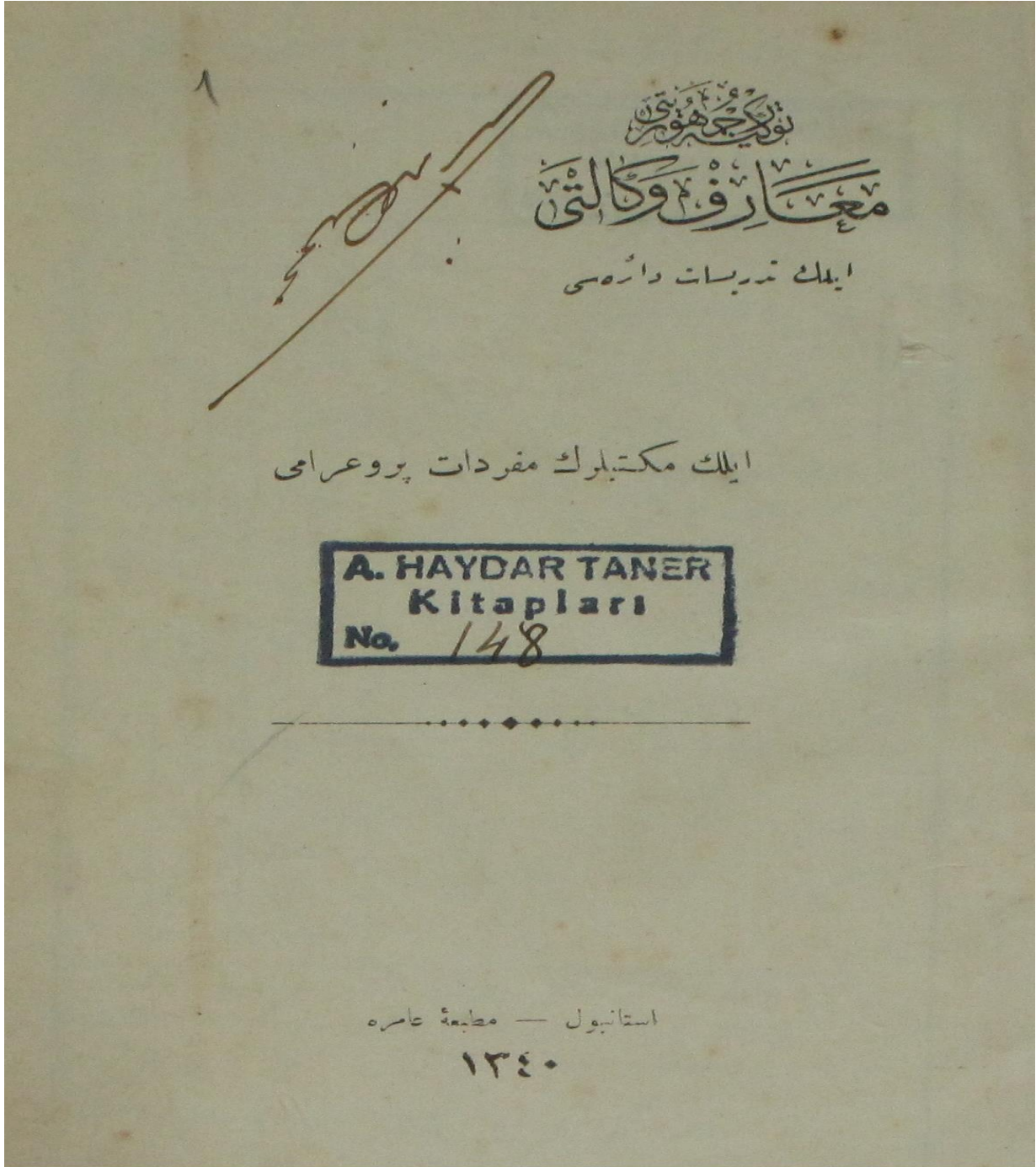
https://kutuphane.aku.edu.tr/kutuphane/nadireserler/E000811; %C3%87ocuk %C5%9Eark%C4%B1lar%C4%B1 : Cemil_Rasim ; 1927/index-h5.html#page=1

EK 4

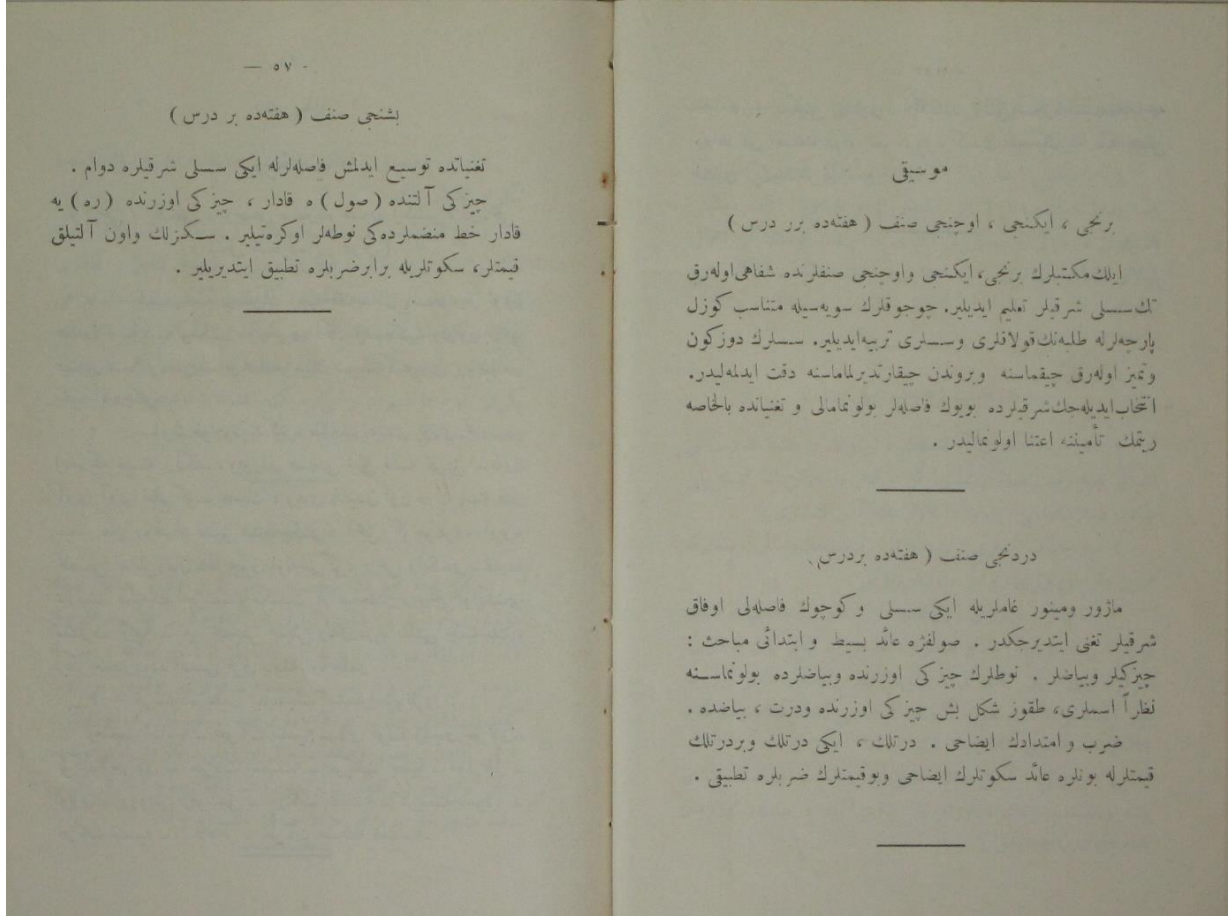
No	Şarkı Adı	Yazan	Beste
1	Mektebe Davet	Feyz-i Ati Müdürü Hıfzı Tevfik	(*) Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
2	Sayılar	Cemil Rasim	Cemil Rasim
3	İleri	İlk Tedrisat Müfettişlerinden Ali	Almancadan aynen alınmıştır.
4	Mevsimler	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Fransızcadan tadilen alınmıştır.
5	Ay Dede	Yusuf Ziya	Nurullah Bey
6	Bayrak	Salih Zeki	Cemil Rasim
7	Ninni	Feyz-i Ati Müdürü Hıfzı Tevfik	Cemil Rasim
8	Akan Su	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Cemil Rasim
9	Avcı	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan aynen alınmıştır.
10	Mektepli Kızlar	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Cemil Rasim
11	Yüzük	Fezziati Müdürü Ecevit	Almancadan aynen alınmıştır.
12	Kır Türküsü	Cemil Rasim	Cemil Rasim
13	Tahta At	Muallim Nurullah	Muallim Nurullah
14	Gemiciler	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Cemil Rasim
15	Sonbahar	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Cemil Rasim
16	Minik Çocuk Ninni	Cemil Rasim	Cemil Rasim
17	Sonbahar	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan aynen alınmıştır.
18	Kar	Cemil Rasim	Cemil Rasim
19	Arı	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan aynen alınmıştır.
20	Şakrak Bülbül	Mehmet Ali	Almancadan aynen alınmıştır.
21	Ateş Böceği	-	-
22	Topaç	Müfettiş Latif	Fransızcadan tadilen alınmıştır.
23	Değirmenci	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan tadilen alınmıştır.
24	Rüzgârın Vedası	Latif	Cemil Rasim
25	Bahar Kuşları	Feyz-i Ati Müdürü Hıfzı Tevfik	Almancadan aynen alınmıştır.
26	Kelebek	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Fransızcadan aynen alınmıştır.
27	Bahtiyar Kuş	Feyz-i Ati Müdürü Hıfzı Tevfik	Cemil Rasim
28	Kuzu	Cemil Rasim	Cemil Rasim
29	Gurup	Cemil Rasim	Cemil Rasim
30	Papatya ve Kelebek	Cemil Rasim	Cemil Rasim
31	Sürü	Feyz-i Ati Muallimlerinden Nehar	Almancadan aynen alınmıştır.
32	Güneş	Ali Fahrettin	Cemil Rasim
33	Top	Yusuf Ziya	Cemil Rasim
34	Güzel Kuş	Cemil Rasim	Cemil Rasim
35	Top	Cemil Rasim	Cemil Rasim
36	Kuş	Feyz-i Ati Müdür Muavini Ecevit	Almancadan aynen alınmıştır.
37	Bebeğim	Nevzat	(*) Kitapta beste olarak yer almasına rağmen ezginin Mozart'a ait olduğu bilinmektedir.
38- 39- 40	Kar ve Çiçek	Feyz-i Ati Müdürü Hıfzı Tevfik ve Semih Beyler	Cemil Rasim

EK4. 1. İlk Mekteplerde Öğretilen Şarkıların Söz Yazarları ve Bestecileri (Türkmen, 2014:142).

EK 5

EK5. 1. İlk Mekteplerin Müfredat Programı kapağı, Matbaa-ı Âmire, İstanbul, 1340/1924.

EK5. 2. 1924 Yılı İlk Mekteplerin Mûsikî Müfredat Programı, s.56-57.

EK 5.3 İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Matbaa-ı Âmire, İstanbul, 1340/1924. s: 56-57. Cumhuriyet Dönemi'nde ilk mektepler Mûsikî dersinin ilk müfredat programıdır. 1926 yılında yeni müfredat hazırlanıncaya kadar uygulanmıştır.

Mûsikî (Programı)

Birinci, İkinci, Üçüncü Sınıf: (Haftada Birer (*) Ders) *Aslında ikişer ders olmalıdır.

İlk mekteplerin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında şifahi olarak tek sesli şarkılar talim edilir. Çocukların seviyesiyle mütenasib güzel parçalarla talebenin kulakları ve sesleri terbiye edilir. Seslerin düzgün ve temiz olarak çıkmasına ve burundan çıkarttırılmamasına dikkat edilmelidir. İntihab edilecek şarkılarda büyük fasılalar bulunmamalı ve teganninde bilhassa ritmik teminine itina olunmalıdır.

Dördüncü Sınıf: (Haftada Bir Ders)

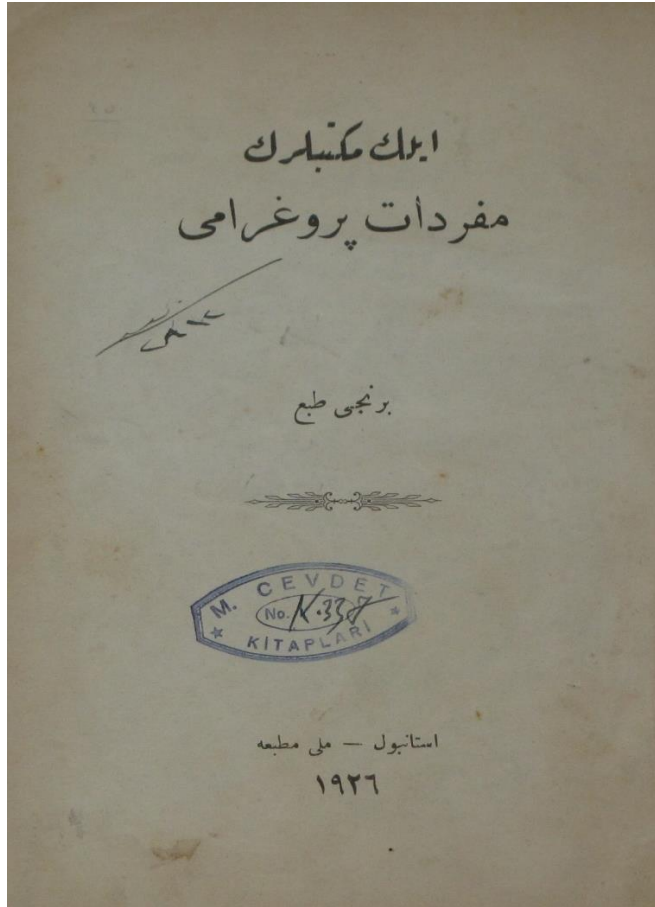
Majör ve minör gamlarıyla iki sesli ve küçük fasıllı ufak şarkılar teganni ettirilecektir. Solfeje ait basit ve ibtidâi mebâhis: Çizgiler ve beyazlar. Notaların çizgi üzerinde ve beyazlarda bulunmasına nazaran isimleri, dokuz şekil beş çizgi üzerinde ve dört beyazda.

Darb ve imtidadın izahı. Dörtlük, iki dörtlük ve bir dörtlük kıymetlerle bunlara ait sükûtların izahı ve bu kıymetlerin darblara tatbiki.

Beşinci Sınıf: (Haftada Bir Ders)

Teganniyatta tevsi edilmiş fasılalarla iki sesli şarkılara devam (edilir). Çizgi altında (Sol)'a kadar, çizgi üstünde (Re)'ye kadar hatt manzumlardaki notalar öğretilir. Sekizlik ve on altılık kıymetler, sükûtlarıyla beraber tatbik ettirilir.

EK 6

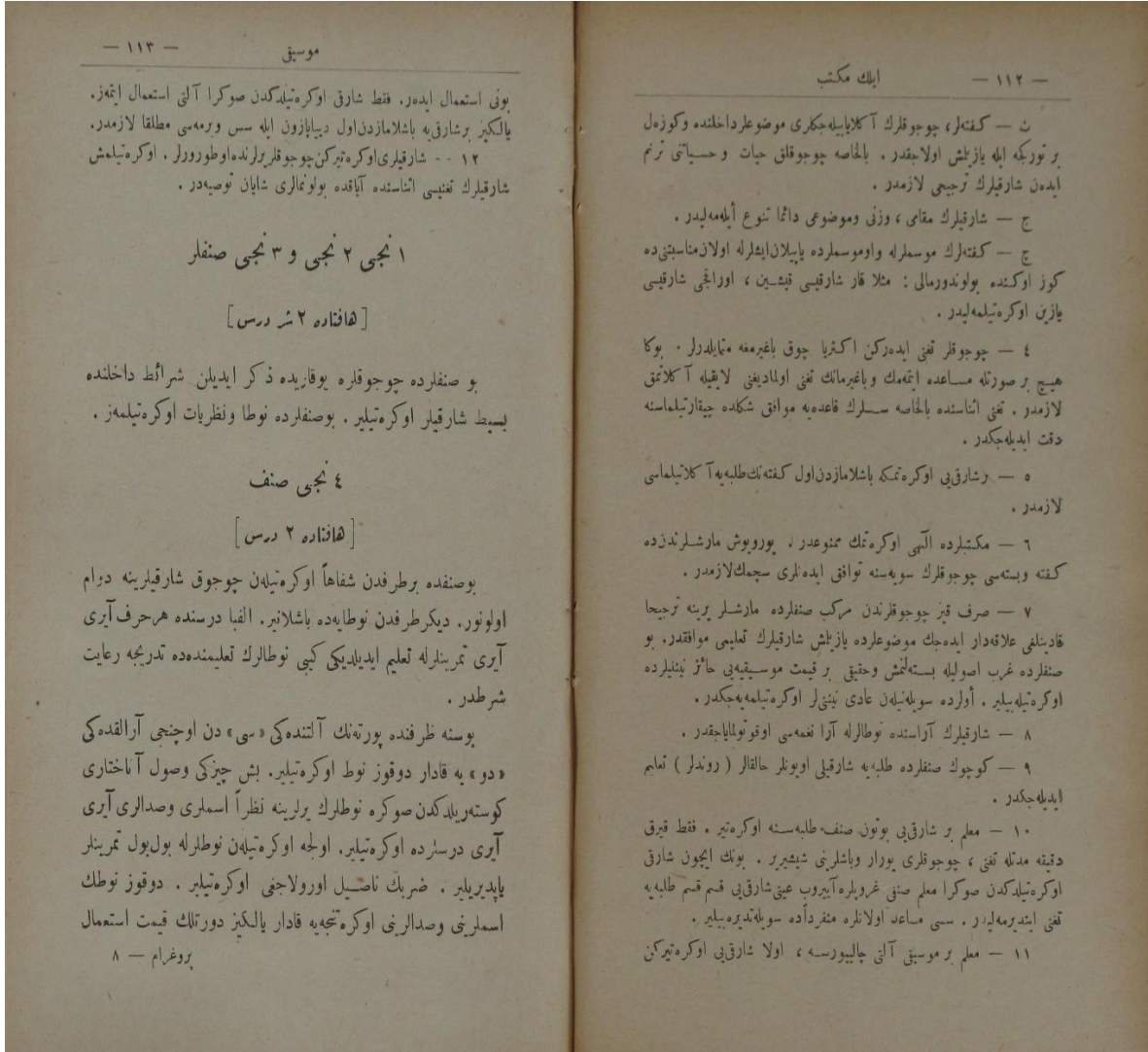
EK6. 1. İlk Mekteplerin Müfredat Programı kapağı, Milli Matbaa, İstanbul, 1926.

موسیقی

- ایک مکتبہدہ اوقونولار موسیقی درسک لهر فلهری سونلردر :
- ۱ — چوققلرک سن واقندارلریله متناسب شارقیلری تغنی ایدیهیله جک صورتده ساممه وخنچره لرینی تکمل ایتدیرمک .
 - ۲ — چوققلرده موسیقی ذوق اویاندیرارق اولرده کوزه لک حسلرینی تمیه ایتمک .
 - ۳ — بسیط نوطه معلوماتی ویره رک قولای شارقیلری نوطالریله اوقومق اقتدارینی اکتساب ایتدیرمک .

موسیقی تربیسانده دقت ایدیهیلک نقتلر سونلردر :

- ۱ — موسیقی درسنده اول امرده حائز اهمیت اولان شی، چوققلرک قولالرینی تربیه و سسلری لایقیله حس و تقدیر ایدیهیله جک برحاله کتیرمکدر . قولاق ائی تربیه ایدیهیله مشسه ، خنچره ده حقیقه وظیفه کوره مه ز . ائی آکلاشیلمایان بر فکر ائی افاده ایدیهیله مه یه جکی کبی ، قولاغک ائیجه و بوتون آتایله فرق وتمیز ایدیهیله دیکی سسلری ده خنچره فنا ویا مهم صورتده چیقاریر . (آنادن دوغما صاغیر چوققلرک دیلسز اولماسی کبی) .
 - ۲ — قولاغک تربیه سیله برابر خنچره نک تربیه سی ده لازمدر . بو خصوصده تدریجه رعایت شرطدر .
 - ۳ — مدتبلرده چوققلرک قولاق و خنچره لرینی تربیه ایتمک ایچون چوقوق شارقیلری اوکریه یلیر .
- مکتب شارقیلرینک انتخابنده آشاغیده کی خصوصلره دقت ایدیهیله جکدر .
- آ — مکتب شارقیلری غرب موسیقیسی اساسلرینه توفیقاً یعنی آلا فرانغا مقاملره یایلمش اولاجقدر .
 - ب — شارقیلر ، چوقوق سسنک حدودینی تجاوز ایتیهیله جکدر .
 - پ — کفته ایله بسته آراسنده تام برتوافق بولوناجقدر .
 - ت — بالخاصه کوچوک صنفلرده اوقوتدورولاجق شارقیلر، اجراسی مشکل فاصله لری احتوا ایتیهیله جکدر .

EK6. 3. 1926 Yılı İlk Mektepler Müsîkî Müfredat Programı, s. 112-113.

ایک مکتب

— ۱۱۴ —

اولونور . بالآخره $\frac{3}{4}$ لك اصولی ایضاح اولونارق ایکیك ، برك ،
قیمتله دورتك ، ایکیك و برك سکوتلر آیری آیری درسلرده
تعلیم ایدیلیر . چوجوق نوطا قرائتنده ممارسه پیدا ایتدکن صوکرا
بونوطالره یازیلش بسیط شارقیلر ویریلیر .

۵ نجی صنف

[هانفاده ۲ درس]

بوصنفده برطرفدن شفاها اوکره تیلهن شارقیلره دوام اولونور .
موسیقی درسنه داها زیاده جاذبه وتنوع ویرهن ایکی سسلی شارقیلرک
تغنی ایتدیریله سی شایان توصیه در .
دیگر طرفدن نوطالرک تعلیمنه دوام اولونور .
دوردنجی سنهده اوکره تیلهن دو قوز نوطه اوچ نوط داها علاوه
ایدیلهرک بشنجی چیزکیده کی « فا » یه قادیار توسیع ایدیلیر .
بوصنفده سکزلک نوط و سکوتلره ده تمرینلر یاپدیریلیر . بوندن
ماعد $\frac{3}{4}$ لك و $\frac{4}{4}$ لك اصوللر، تزئید نقطه سی، باغ وتکرار اشارتلی
ایضاح واستعمال ایدیلیر . بر « اوقتاو » داخلنده نوطلره تغنی تمرینلرینه
دوام ایدیلیر .

EK 6.5 İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Milli Matbaa, İstanbul, 1926. s: 111-114. 1926'da ilk mekteplerin yenilen Mûsikî dersi müfredat programıdır.

Mûsikî (Programı)

İlk mekteplerde okutulan Mûsikî dersinin hedefleri şunlardır:

1. Çocukların sinn ve iktidarılarıyla mütenasib şarkıları teganni edebilecek surette sâmi'a ve hançerelerini tekemmül ettirmek.
2. Çocuklarda mûsikî zevki uyandırarak onlarda güzellik hislerini tenmiye etmek.
3. Basit nota malumatı vererek kolay şarkıları notalarıyla okumak iktidarını iktisab ettirmek.

Mûsikî tedrisatta dikkat edilecek noktalar şunlardır:

1. Mûsikî dersinde evvele mirde haiz-i ehemmiyet olan şey, çocukların kulaklarını terbiye ve sesleri layıkıyla his ve takdir edebilecek bir hale getirmektir. Kulak iyi terbiye edilmemişse, hançerede hakkıyla vazife göremez. İyi anlaşılamayan bir fikir iyi ifade edilemeyeceği gibi, kulağın iyice ve bütün ânâtıyla fark ve temyiz edemediği sesleri de hançere fena veya mübhem surette çıkarır. (Anadan doğma sağır çocukların dilsiz olması gibi).
2. Kulağın terbiyesiyle beraber hançerenin terbiyesi de lazımdır. Bu hususta tedrice riayet şarttır.
3. Mekteplerde çocukların kulak ve hançerelerini terbiye etmek için çocuk şarkıları öğretilir. Mektep şarkılarının intihabında aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir.
 - 3.1. Mektep şarkıları garp mûsikîsi esaslarına tevfikan yani alafranga makamlarla yapılmış olacaktır.
 - 3.2. Şarkılar, çocuk sesinin hududuna tecavüz etmeyecektir.
 - 3.3. Güfte ile beste arasında tam bir tevafuk bulunacaktır.
 - 3.4. Bilhassa küçük sınıflarda okutturulacak şarkılar, icrası müşkül fasılları ihtiva etmeyecektir.
 - 3.5. Güfteler, çocukların anlayabilecekleri mevzular dâhilinde ve güzel bir Türkçe ile yazılmış olacaktır. Bilhassa çocukluk hayat ve hissiyatını terennüm eden şarkıların tercihi lazımdır.
 - 3.6. Şarkıların makamı, vezni ve mevzuu daima tenevvü eylememelidir.
 - 3.7. Güfteler mevsimlerle ve o mevsimlerde yapılan işlerle olan münasebeti de göz önünde bulundurmalı: Mesela Kar şarkısı kışın, Orakçı şarkısı yazın öğretilmelidir.

4. Çocuklar teganni ederken ekseriya çok bağırılmaya mütemayildirler. Buna hiçbir surette müsaade etmemek ve bağırmanın teganni olmadığını layıkıyla anlatmak lazımdır. Teganni esnasında bilhassa seslerin kaideye muvafık şekilde çıkartılmasına dikkat edilecektir.
5. Bir şarkıyı öğretmeye başlamazdan evvel güftenin talebeye anlatılması lazımdır.
6. Mekteplerde ilahi öğretmek memnuadır. Yürüyüş marşlarından da güfte ve bestesi çocukların seviyesine tevafuk edenleri seçmek lazımdır.
7. Sırf kız çocuklarından mürekkebe sınıflarda marşlar yerine tercihen kadınlığı alakadar edecek mevzularda yazılmış şarkılar talimi muvafıktır. Bu sınıflarda garp usulüyle bestelenmiş ve hakiki bir kıymet-i mûsikîyeyi haiz ninnilerde öğretilir. Evlerde söylenen âdi ninniler öğretilmeyecektir.
8. Şarkıların arasında notalarla ara nağmesi okutulmayacaktır.
9. Küçük sınıflarda talebeye şarkılı oyunlar halkalar (rontlar) talim edilecektir.
10. Muallim bir şarkıyı bütün sınıf talebesine öğretir. Fakat kırk dakika müddetle teganni, çocukları yorar ve başlarını şişirir. Bunun için şarkı öğretildikten sonra muallim sınıfı gruplara ayırıp aynı şarkıyı kısım kısım talebeye teganni ettirmelidir. Sesi müsait olanlara münferiden de sölettirebilir.
11. Muallim bir mûsikî aleti çalıyorsa, evvela şarkıyı öğretirken bunu istimal eder. Fakat şarkı öğretildikten sonra aleti istimal etmez. Yalnız bir şarkıya başlamazdan evvel diyapazon ile ses vermesi mutlaka lazımdır.
12. Şarkıları öğretirken çocuklar yerlerinde otururlar. Öğretilmiş şarkıların tegannisi esnasında ayakta bulunmaları şayan-ı tavsiyedir.

Birinci, İkinci ve Üçüncü Sınıflar: (Haftada 2'şer Ders)

Bu sınıfta çocuklara yukarıda zikredilen şerait dâhilinde basit şarkılar öğretilir. Bu sınıflarda nota ve nazariyat öğretilmez.

Dördüncü Sınıf: (Haftada 2 Ders)

Bu sınıfta bir taraftan şifahen öğretilen çocuk şarkılarına devam olunur. Diğer taraftan notaya da başlanır. Elifba dersinde her harf ayrı ayrı temrinlerle talim edildiği gibi notaların taliminde de tedrice riayet şarttır.

Bu sene zarfında portenin altındaki “si” den üçüncü aralıktaki “do” ya kadar dokuz nota öğretilir. Beş çizgi ve sol anahtar gösterildikten sonra notaların yerlerine nazaran isimleri ve sedaları ayrı ayrı derslerde öğretilir. Evvelce öğretilen notalarla bol bol temrinler yaptırılır. Darbın nasıl vurulacağı öğretilir. Dokuz notanın isimleri ve sedalarını öğretilinceye kadar yalnız dörtlük kıymet istimal olunur. Bilahare $\frac{3}{4}$ lük usulü izah olunarak ikilik, birlik, kıymetlerle dörtlük, ikilik ve birlik sükûtlar ayrı ayrı derslerde talim edilir. Çocuk nota kıraatinde mümarese peyda ettikten sonra bu notalarla yazılmış basit şarkılar verilir.

Beşinci Sınıf: (Haftada 2 Ders)

Bu sınıfta da bir taraftan şifahen öğretilen şarkılara devam olunur. Mûsikî dersine daha ziyade cazibe ve tenevvü veren iki sesli şarkıların teganni ettirilmesi şayan-ı tavsiyedir.

Diğer taraftan notaların talimine devam olunur.

Dördüncü senede öğretilen dokuz nota(ya) üç nota daha ilave edilerek beşinci çizgideki “fa” ya kadar tevsi edilir.

Bu sınıfta sekizlik nota ve sükûtlarla da temrinler yaptırılır. Bundan maada $\frac{3}{4}$ lük ve $\frac{4}{4}$ lük usuller, tezyit noktası, bağ ve tekrar işaretleri izah ve istimal edilir. Bir “oktav” dâhilinde notalarla teganni temrinlerine devam edilir.